

ECONOMY OF TOMORROW

Nền kinh tế của tương lai - The Economy of Tomorrow (EoT).

**Tăng trưởng xanh, năng động, bền vững trên cơ sở kết hợp với công bằng xã hội,
cho một xã hội tốt đẹp.**

Marc Saxer

Sự kiện nền kinh tế thế giới gần như là sụp đổ xảy ra vào năm 2008 đã làm ngạc nhiên nhiều chuyên gia và các nhà hoạch định chính sách. Những phân tích trước đây chỉ giới hạn vào các cấu trúc kích thích dạng “Bùn xỉn là thời thượng” („Geiz ist geil“) và “Những đòn bẩy của tháp Jenga”¹ của phố Wall. Thế nhưng cuộc khủng hoảng hoàn toàn không đơn thuần chỉ là một sự cố, mà là hệ quả tất yếu của tính bất ổn định nội tại của chủ nghĩa tư bản tài chính. Việc chỉ nhấn mạnh một chiều về phía Cung đã không tạo ra đủ tổng Cầu. Để khắc phục nhược điểm này, người ta đã hoặc thông qua vay nợ, hoặc tìm cách hạ giá đồng tiền nội tệ. Và hệ quả của việc làm đó là sự xuất hiện của những mất cân đối toàn cầu. Chính những mất cân đối này đã dẫn đến việc hình thành ra những bong bóng, mà đến khi bùng nổ, chúng đã gây ra những tác hại ghê gớm cho các xã hội liên quan. Khủng hoảng đã vượt ra khỏi khuôn khổ của lĩnh vực kinh tế đơn thuần và càng ngày càng được nhìn nhận là một sự khủng hoảng toàn diện về mọi mặt: kinh tế, sinh thái, xã hội và siêu hình¹.

Bất chấp thực tế đó, giới lãnh đạo kinh tế và chính trị vẫn bám chặt vào những mô hình sai lầm, và lại còn đưa ra đúng những đơn thuốc, mà chính chúng là nguyên nhân dẫn đến khủng hoảng. Nếu có người nào đó ngạc nhiên về điều này, thì bởi người đó chưa hiểu thế nào là làm chính trị: đường lối chính trị và các chính sách hoàn toàn không phải được quyết định và ban hành trên cơ sở các số liệu và dữ kiện thực tế. Ngược lại, các chính sách thường là kết quả của cuộc chiến quyền lực giữa một bên là những người hiện đang được hưởng lợi từ tình trạng hiện tại và bên kia là những người muốn thay đổi tình trạng này. Trong cuộc chiến quyền lực này, những người có trong tay các nguồn tài nguyên chủ yếu hoặc nắm quyền kiểm soát các phương tiện cưỡng chế của nhà nước là những người có lợi thế hơn. Đối với tất cả những người còn lại, việc trước tiên phải làm là phải kiếm cho mình một cái vốn chính trị cái đã, để có thể giành được một chỗ bên bàn đàm phán. Đối với những lực lượng chính trị tiến bộ điều này, không gì khác, chính là năng lực vận động quần chúng. Sự quên đi lịch sử của chính bản thân mình chính là nguyên nhân thất bại của dự án chính trị „tầng lớp trung lưu mới“.

¹ Tháp Jenga là một trò chơi xây tháp bằng các khối gỗ, tháp càng cao thì càng mất thăng bằng cho đến khi tháp đổ.

Không có lời hứa hẹn về một thế giới tốt đẹp hơn thì loài người đã không bao giờ đứng lên đấu tranh chống lại hoàn cảnh hiện tại. Không có sự phản kháng của các tầng lớp nhân dân thì những người lãnh đạo đã bắt đầu, từ rất lâu, việc củng cố cái thể chế bất công, chỉ dựa trên cơ sở sự loại trừ này. Không có viễn cảnh về một xã hội tốt đẹp thì không thể vượt qua được cuộc khủng hoảng tài khóa, kinh tế, chính trị, dân chủ và xã hội hiện tại. Không có có một mô hình kinh tế mới thì sẽ không có hướng xử lý khủng hoảng.

Chúng ta sẽ phải đồng thời đối mặt với ba thách thức: cần phải có một mô hình phát triển có khả năng giải quyết khủng hoảng và tạo tiền đề cho một xã hội tốt đẹp; cần phải có một kỹ sự thuyết phục làm công cụ tuyên truyền để mở đường cho những chính sách tiến bộ và cần phải liên kết mọi lực lượng để có đủ sức mạnh đàm phán trong cuộc đấu tranh vì con đường phát triển mới.

Đã từ lâu một số người nhìn xa trông rộng ở châu Á đã nhận ra rằng, các mô hình cũ không đủ để giải quyết tình trạng khủng hoảng kinh tế, xã hội và sinh thái ở đất nước họ. Cuộc tìm kiếm các mô hình mới đã bắt đầu. Trong bối cảnh này, Viện Friedrich-Ebert đã xây dựng ở châu Á dự án „Nền kinh tế của tương lai“ (“Economy of Tomorrow” (EoT) Projekt). Các „xưởng thử nghiệm mô hình“ của các quốc gia Trung Quốc, Ấn Độ, Indônêxia, Hàn Quốc, Thái Lan và Việt Nam đang trong giai đoạn tìm kiếm một sự lựa chọn mới cho con đường phát triển của mình. „Diễn đàn đối thoại Á-Âu“ đã cho một kết quả rất đáng ngạc nhiên, đó là việc các nước khác nhau nhìn nhận các vấn đề rất giống nhau. Nhờ đó mà người ta đã thành công trong việc tạo ra sự đồng thuận giữa những người ở châu Á và châu Âu về những ý tưởng cơ bản cho một sự lựa chọn khác về mô hình phát triển.

Mô hình phát triển „Nền Kinh tế của tương lai“ (EoT)

Mô hình phát triển EoT thể hiện một chu trình tích cực, cho phép khắc phục những khủng hoảng kinh tế vĩ mô, sinh thái và xã hội. Đồng thời nó phải tạo ra một diễn đàn thảo luận, cho phép các lực lượng khác nhau thống nhất quan điểm và hình thành liên minh. Mục tiêu đặt ra ở đây không phải là phát triển một cái gì đó hoàn toàn mới, mà ngược lại, cố gắng để tiếp nối nhiều nhất có thể, những mô hình đã có.

Tăng trưởng? Cần thiết, nhưng phải là tăng trưởng về chất

Những người đòi hỏi phải „ngừng tăng trưởng“ đưa ra lập luận rằng, không thể có tăng trưởng vô hạn trong một thế giới hữu hạn được. Với một quan điểm cực đoan theo hướng ngược lại, nhiều người khác lại lo sợ rằng chúng ta đang tiến tới một thập kỷ thất bại, với tăng trưởng bằng không, bất ổn về xã hội và thậm chí có thể phải đối mặt với một cuộc khủng hoảng tài chính nữa. Đối với phần đông những người châu Á, thì việc họ tiếp tục cần tăng trưởng là điều không phải bàn, bởi chỉ với tăng trưởng họ mới có thể vượt qua được những thách thức to lớn về chính trị và xã hội ở đất nước mình. Tuy nhiên có một sự đồng thuận cao rằng, cần phải thay đổi cách hiểu về tăng trưởng, chuyển từ khái niệm tăng trưởng GDP thuần túy sang một khái niệm tăng trưởng mang tính tổng thể và toàn diện hơn. Tăng trưởng không phải là mục tiêu tự thân, mà là một phương tiện nhằm tạo ra các tiền đề cho một xã hội tốt đẹp, ở đó tất cả mọi người đều có cơ hội sống như nhau.

Một nền kinh tế thị trường xã hội, được điều hành bởi một nhà nước thông minh

Kinh nghiệm từ những thập kỷ qua cho thấy rằng, thị trường không bị hạn chế không những không mang lại lời giải cho các vấn đề kinh tế, xã hội và sinh thái, mà bản thân chúng còn là nguyên nhân gây ra những vấn đề này. Mô hình EoT do vậy không chấp nhận một sự tin tưởng mù quáng vào „sức mạnh siêu nhiên của thị trường“. Ngược lại, định hướng phát triển phải được hình thành thông qua đàm phán trên cơ sở quá trình hình thành ý chí chính trị dân chủ và hợp pháp. Để làm được điều này, cần phải điều chỉnh lại mối quan hệ giữa thị trường và nhà nước. Thay vì một „nền dân chủ phù hợp với thị trường“ giờ đây chúng ta cần các thị trường phù hợp với nền dân chủ. Nếu trong thời gian qua nhà nước đã bị mất uy tín về tư tưởng và phá sản về tài chính, thì giờ đây phải làm sao để nhà nước giành lại được chức năng điều hành của mình. Điều này cũng có nghĩa là phải tạo trở lại cho nhà nước không gian hành động và sự tự tin. Trong tương lai vấn đề phải bàn không phải là „nhiều hay ít“ nhà nước, mà là phải làm sao để có được một nhà nước thông minh, có khả năng giảm thiểu các rủi ro, điều chỉnh các lệch lạc và đề xuất phương hướng.

Ổn định và Cân bằng

Tình trạng mất cân bằng toàn cầu và các bong bóng đầu cơ đã tạo đất cho khủng hoảng tài chính. Cần phải ngăn ngừa các chu kỳ Bùng nổ và Đổ vỡ (Boom and Bust Zyklen) của chủ nghĩa tư bản tài chính, bởi tăng trưởng liên tục đòi hỏi phải có một nền tảng ổn định. Do vậy phải làm cho nền kinh tế thực được miễn dịch trước sự bất ổn định của các thị trường tài chính. Việc giảm thiểu những mất cân bằng thương mại và tài chính toàn cầu sẽ tạo ra thế cân bằng mới. Cấp vốn đầu tư để tăng năng suất và đẩy mạnh đổi mới là điều không thể thiếu được để đạt mục tiêu tăng trưởng năng động và bền vững. Nền kinh tế thực cần một nền tảng chắc chắn để đẩy mạnh quá trình chuyển đổi cơ cấu công nghiệp và đầu tư vào nghiên cứu khoa học, phát triển sản phẩm và nâng cao trình độ cho người lao động. Tuy nhiên các thị trường tài chính toàn cầu đã hoàn toàn thất bại trong việc phân phối vốn và quản trị rủi ro. Giờ đây khu vực ngân hàng lại phải đảm đương chức năng cung cấp dịch vụ cho khối doanh nghiệp. Thế nhưng tăng trưởng liên tục cần không chỉ một nền tảng tài chính ổn định. Không thể có tăng trưởng bền vững, một khi các điều kiện khung về sinh thái và xã hội không bền vững. Duy trì các cơ sở tự nhiên cho cuộc sống và làm dịu đi những bất công xã hội vốn là những chuẩn mực tự thân, nhưng đồng thời cũng lại là những tiền đề cho một sự tăng trưởng kinh tế bền vững.

Cầu liên tục, Cung năng động

Không có những hạt nhân tiêu dùng nhờ tiền vay và những đòn bẩy theo kiểu xây tháp Jenga thì mô hình thị trường cực đoan không thể tạo ra đủ tổng Cầu cho nền kinh tế. Sự gia tăng của bất bình đẳng thu nhập cộng với sự xói mòn của nhà nước đã và đang hủy hoại sự bình yên của xã hội. Không chỉ vậy, nó còn kéo theo hệ quả là sự thiếu hụt Cầu tiêu dùng và Cầu đầu tư, và chính điều này đã bóp nghẹt tăng trưởng kinh tế. Mô hình EoT tìm kiếm một sự cân bằng mới giữa một bên là Cung năng động và bên kia là Cầu liên tục. Khi Cầu do xuất khẩu mất đi, thì phải tạo ra Cầu nội địa trên cơ sở thu nhập, để duy trì cho hoạt động của cỗ máy kinh tế. Một sự phân phối thu nhập bình đẳng hơn sẽ không chỉ góp phần ổn định xã hội, mà còn kích thích Cầu từ phía những người, mà khi có thêm thu nhập, thì chắc chắn họ sẽ sử dụng khoản thu nhập thêm đó cho mục đích tiêu dùng. Trên thực tế, sự

bình đẳng về thu nhập không chỉ kích thích Cầu tiêu dùng và đầu tư mà còn có tác dụng khuyến khích cả các hoạt động đổi mới và nâng cao năng suất lao động.

Để giải phóng sự năng động từ phía Cung, cần phải liên tục đẩy mạnh các hoạt động đổi mới và tăng năng suất. Điều này đòi hỏi phải thực hiện những đầu tư đáng kể vào cơ sở hạ tầng, máy móc, tổ chức, nhân lực, nghiên cứu/phát triển cũng như nâng cao hiệu quả sử dụng các nguồn lực. Thế nhưng việc triển khai những đầu tư này có thể sẽ vấp phải những trở ngại nhất định, trong bối cảnh Mỹ và châu Âu hiện đang phải đối mặt với thách thức giảm nợ công. Để tránh lại rơi vào một sản phẩm kế hoạch lai tạo, nhà nước cần phải đưa ra định hướng. Đó có thể là một chính sách công nghiệp theo hướng sinh thái. Những đổi mới xanh như mạng lưới năng lượng bộ phận, năng lượng tái tạo và vật liệu mới sẽ là những động lực thúc đẩy tăng trưởng trong thời đại hậu nhiên liệu hóa thạch. Nâng cao hiệu quả sử dụng năng lượng sẽ góp phần củng cố an ninh năng lượng, tăng năng suất và qua đó cải thiện năng lực cạnh tranh của lĩnh vực công nghiệp. Cùng với các kỹ thuật thông tin mới, các hình thức năng lượng mới sẽ có thể mở ra một cuộc „cách mạng công nghiệp thứ ba“.

Thu hút và tập hợp tất các tài năng sẽ tạo ra động lực

Trong mô hình tự do kiểu mới, sự năng động của nền kinh tế được tạo ra trên cơ sở tồn tại sự bất bình đẳng („tham là tốt“ (greed is good). Hoàn toàn ngược lại, mô hình EoT dựa trên cơ sở sự bao gồm (Inklusion), tức là công bằng và bình đẳng. Tất cả mọi người đều phải được tiếp cận tới đào tạo, chăm sóc y tế, thị trường và tín dụng. Việc cung cấp các hàng hóa công cộng không chỉ tăng cường sức mua, mà còn góp phần tăng năng suất lao động, vì chúng cải thiện trình độ chuyên môn và sức khỏe của người lao động. Nhà nước và nền kinh tế tư nhân có nghĩa vụ hỗ trợ người dân vượt qua những hạn chế về thân thể và những sự kỳ thị của xã hội. Bằng việc tạo điều kiện để tất cả mọi người có cơ hội sống bình đẳng, xã hội sẽ giải phóng được năng lực tiềm ẩn của mọi thành viên trong xã hội. Việc sử dụng sự sáng tạo, năng lực đổi mới, tài năng và tinh thần kinh doanh của từng cá thể chính là động lực cho một sự tăng trưởng phù hợp với các yêu cầu của xã hội.

Từ diễn đàn chuyên môn của các chuyên gia tới truyền thông chính trị

Cơ hội thực thi những khuyến nghị của mô hình EoT không chỉ đơn thuần phụ thuộc vào giá trị hàn lâm của chúng, mà còn vào nhiều yếu tố khác nữa. Để có thể khắc phục tình trạng hiện tại, cần phải thiết lập một liên minh cầu vồng (tức liên kết rộng rãi nhất) bằng cách liên kết các lực lượng của mình trên một diễn đàn chung. Để mọi người thấy được lợi ích và qua đó ủng hộ cho những chính sách tiến bộ, thì liên minh cầu vồng phải thiết lập được một diễn đàn thảo luận mang tính gợi mở và thực sự thuyết phục. Nói một cách khác: mô hình EoT phải được „chuyển ngữ“ sang thành một công cụ truyền thông chính trị.

Lập một sơ đồ cho cuộc thảo luận về mô hình EoT dưới dạng một ma trận nghị luận (Diskursmatrix) là bước đi đầu tiên theo hướng đó. Bằng cách sắp xếp một lượng lớn các dữ kiện dọc theo các trục „tăng trưởng kết hợp với công bằng xã hội, bền vững và năng động xanh“ ta có thể làm đơn giản hóa, giảm bớt mức độ phức hợp của vấn đề. Dọc theo các trục truyền thông này, ta chỉ cần bốn bước là đã có thể gắn các công cụ chính sách mang tính kỹ trị với một tầm nhìn về tương lai của xã hội mà một người bình thường, không cần có trình độ chuyên môn sâu, cũng có thể cảm nhận được. Mặt khác, tầm nhìn chuẩn

mục này lại đưa ra định hướng cho các nhà hoạch định chính sách kinh tế và chính trị và giúp cho họ được dễ dàng hơn trong quá trình xây dựng những chính sách gắn kết. Đọc theo các trục lập luận này cũng có thể dễ dàng viết ra những ký sự nhỏ, đơn giản.

Bước đi đầu tiên này đương nhiên chưa đủ để làm cho mô hình này trở thành đỉnh cao của các luận giải. Vấn đề đặt ra trong giai đoạn này mới chỉ là làm thế nào để „dịch thuật“ cuộc thảo luận chuyên môn của các chuyên gia sang một ngôn ngữ dễ hiểu, để vấn đề có thể được trao đổi trong từng gia đình, quanh bàn ăn. Trong giai đoạn tiếp theo của dự án EoT chúng ta sẽ phải thiết kế một ký sự mới.

Trong bối cảnh trọng tâm của cán cân toàn cầu đang dịch chuyển về phía châu Á, thì những vấn đề chính đang được thảo luận ở đó cũng sẽ có ảnh hưởng tới các cuộc thảo luận ở phương Tây. Một cuộc thảo luận chung, theo hướng tiến bộ giữa châu Á và châu Âu chắc chắn sẽ tác động tới quan niệm của mọi người, cả trong tư duy lẫn trong cách phát ngôn, về mối quan hệ giữa thị trường, nhà nước và xã hội. Nhìn nhận dưới góc độ này, dự án Economy of Tomorrow không chỉ bao hàm nội dung tìm kiếm lời giải cho những thách thức hiện tại, mà còn tạo đà tranh luận cho những cuộc chiến chính trị trong tương lai.

Để ký vào Tuyên bố EoT, đề nghị vào trang EoT Facebook (<https://www.facebook.com/TheEconomyOfTomorrow>) và ghi vào dưới văn bản „I endorse“ .

ⁱ Chi tiết hơn xem Tuyên bố EoT: Marc Saxer, The Economy of Tomorrow, <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/thailand/10000.pdf>

